



01.03.2024

Ympäristöministeriö
PL 35 (Aleksanterinkatu 7)
00023 VALTIONEUVOSTO

Helsingin kaupunginmuseon / Keski-Uudenmaan alueellisen vastuumuseon lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi rakentamislain muuttamisesta

HEL 2024-001130 T 03 00 00

Helsingin kaupunginmuseo / Keski-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo arvio lakimuutosta kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta ja on päättänyt antaa seuraavan lausunnon.

Hallitusohjelmassa linjataan, että vuonna 2023 säädettyä rakentamislakia korjataan mm. niin, että hallinnollinen taakka kevenee, byrokratia vähenee, valitusoikeus selkeytyy ja päävastuullisen toteuttajan vastuu täsmentyy. Purkamisluvan edellytyksiä koskevaan pykälään tehdään tulkintoja selkeyttäviä muutoksia, ja valitusoikeuksiin esitetään muutoksia.

Helsingin kaupunginmuseon / Keski-Uudenmaan alueellisen vastuumuseon lausunto:

Rakennusperinnön säilyttäminen ja korjaaminen edesauttavat ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Ilmaston ja materiaalien säästämisen näkökulmasta on aina parempi hyödyntää olemassa olevaa rakennuskantaa, tavanomaistakin, kuin rakentaa uutta. Päästöjen ja luonnonvarojen käyttöä tulisi minimoida rakentamisessa. Liian aikaisin käyttökelpoisten rakennusten purkaminen aiheuttaa merkittäviä päästöjä, mitä lainsäädännöllä tulisi pyrkiä minimoimaan eikä päinvastoin helpottamaan. Myös kansainväliset ilmastosopimukset edellyttävät kansallisia toimenpiteitä. Jos purkamiseen päädytään, materiaalien kiertoa tulee edistää rakennusten käyttökelpoisten osien hyödyntämisellä (runko, elementit, rakennusosat). Rakentamisesta säädettäessä tulisi tarjota välineitä säilyttämiseen ja transformointiin eikä purkamisen helpottamiseen.



01.03.2024

Muualla Euroopassa ja Pohjoismaissa on innovatiivisesti hyödynnetty olevia rakennuksia ja samalla onnistuttu luomaan uutta ja kiinnostavaa arkkitehtuuria kierrätystä hyödyntäen. Rakentaminen aiheuttaa kolmasosan Suomen raaka-aineiden käytöstä ja hiilijalanjäljestä. Rakentamislain tulee pyrkiä minimoimaan näitä haittoja. Purkamisen sujuvoittaminen ilman perusteltua syytä rakennuksen korjauskelvottomuudesta ei vastaa näihin tavoitteisiin.

Helsingin kaupunginmuseo / Keski-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo tuo myös esiin, että rakentamislain muutoksissa ei ole arvioitu kulttuuriympäristöihin kohdentuja vaikutuksia, mitä voidaan pitää puutteena.

56 § Purkamisluvan edellytykset.

Suojellun rakennuksen purkamista ei tulisi helpottaa vaan sen aina tulisi perustua poikkeamiseen. Vaikka rakennuksen kunto olisi heikentynyt, se ei tarkoita, että rakennuksella ei enää olisi kulttuurihistoriallista arvoa. Pykälässä tulisi edellyttää asianmukaisia kuntotutkimuksia rakennuksen todellisen kunnan ja korjattavuuden selvittämiseksi. Miten ja mikä taho määrittelee, että rakennus on menettänyt suurimman osan arvostaan? Tätä ei ole selvennetty, eikä myöskään ole selvennytty, mitä tässä tapauksessa tarkoitetaan arvolla. On myös tärkeää selvittää, mikä taho voi määrittellä rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon tai vastaavasti sen heikentymisen. Museolaki (314/2019) edellyttää alueellisilta vastuumuseoilta kulttuuriympäristön vaalimisen edistämistä ja kehittämistä. Pelkästään se, ettei rakennukselle ole juuri nyt osoitettavissa käyttötarkoitusta ei voi olla purkamisen edellytys. Ilmastotavoitteiden kannalta ensisijaisena tavoitteena tulisi olla olemassa olevan rakennuskannan vaaliminen, säilyttäminen ja hyödyntäminen. Pykälän tulisi kannustaa olevan rakennuskannan vaalimiseen ja hyödyntämiseen, mikä monessa tapauksessa olisi ilmastovaikutuksiltaan kestävämpi ratkaisu kuin helpotettu purkaminen. Pykälä ei myöskään vahvasti velvoita purkumateriaalien uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen vaan päinvastoin perustelutekstin mukaan pienikin määrä riittäisi kriteerin täyttymiseen. Pykälä ei näin ollen edistä ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Rakennussuojelu menettää merkitystään, jos suojelumääräys ei turvaa rakennuksen säilymistä. Suojeltujen rakennusten purkulupapäätösten keventäminen ja asiantuntija-arvioinnin poistaminen päätöksenteosta on vaikutuksiltaan kokonaisvaltainen uhka arvokkaan suomalaisen rakennusperinnön säilymiselle. On todettava, että on olemassa runsaasti sellaista rakennuskantaa, jolla ei ole asemakaavallista eikä sijaitse valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävällä alueella. Kuntien ja kaupunkien julkisten rakennusten suunnittelu on ollut menneisyydessä laadukkuudessaan esikuvallista, ja myös julkisten rakennusten ylläpi-



01.03.2024

dosta on huolehdittu. Kansainvälisten sopimusten ja sitoumusten osalta on hälyttävää, mikäli rakentamislain määräykset eivät suojaa julkisia rakennuksia purkamiselta. Tämä asettaa jatkossa entisestään paineita erityislain soveltamiseen julkisten rakennusten suojelemiseksi, mikä ei ole tarkoituksenmukaista vaan lisää suojeluesityksiin liittyvää käsittelyä. Rakennuksia suojellaan asemakaavoilla ja erityislaeilla, suojelun yksiselitteisyys tulee vastata toisiaan näissä rakennussuojelun eri välineissä, vain lain kattavuus ja vastuutahojen määrittely eroavat eri lakityypeissä.

Heikennys kulttuuriympäristöjen säilymiseen ja niiden vaalimismahdollisuuksiin on merkittävä. Helsingin kaupunginmuseo / Keski-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo ei puolla em. korjausta.

179 § Valittamisoikeus rakentamisluvasta.

Kulttuuriympäristön vaalimiseen niin museoviranomaisten kuin kansalaistenkin osalta esitetään rajoituksia. Rakentamislain valitusoikeuksien laajentamisesta luovuttaisiin. ELY-keskuksen valitusoikeus palautettaisiin maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseksi. Museoviranomaisen valitusoikeudesta luovuttaisiin, samoin sellaisten rekisteröityjen yhteisöjen, joiden toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen tai rakennetun ympäristön laatuun vaikuttaminen, valitusoikeudesta luovuttaisiin. Valitusoikeuden suhteettoman voimakas rajoittaminen ei toteuta kaikille kuuluvaa vastuuta kulttuuriperinnöstä.

Museoviranomaisten toiminta ja perustehtävänsä mukainen kulttuuriympäristön vaalimistyö vaikeutuisi valitusoikeuden heikentämisen myötä. Valitusoikeus poistuisi kaavalla suojelluiden rakennusten osalta eikä rakennussuojeluviranomaisen (museoviranomainen) arviointia kohteen rakennustaiteellisesta ja kulttuurihistoriallisesta arvosta ei enää tarvitsisi huomioida rakentamisluvissa. Samoin rekisteröityjen yhteisöjen valitusoikeutta rajattaisiin. Kielteinen vaikutus kulttuuriympäristöjen vaalimismahdollisuuksiin on merkittävä, ja olisi osaltaan heikentävässä suojelumääräysten tosiasiallista vaikutusta turmelulta ja tarvelyltä. Valtakunnallista, maakunnallista tai paikallista arvoa ei arvioida yksiselitteisesti kaavoituksen yhteydessä, ja muutos johtaisi merkittävään kaavojen uudelleenarvioinnin tarpeeseen. RKY-merkinnöillä ja maakuntakaavoilla on ohjaava vaikutus maankäytön suunnitteluun. Kaavahierarkian tasojen erottaminen ei ole hallinnollisesti tarkoituksenmukaista eikä lainsäädännön osalta johdonmukaista. Rakennusvalvonta tekee tulkintoja asemakaavan määräyksistä, ei RKY-merkintöjen tai maakuntakaavojen sisällöstä. Laki ei selkeytä eikä sujuvoita olemassa olevaa tilannetta, päinvastoin; alueet arvotetaan valtakunnallinen / maakunnallinen / paikallinen -hierarkian pohjalta, eivät yksittäiset rakennukset / kohteet. Muutos johtaisi kohteiden määrittelykysymyksiin



01.03.2024

oikeusasteissa, ja vain hidastaisi prosesseja. Helsingin kaupunginmuseo / Keski-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo ei puolla em. korjaussarjan muutosta.

181 § Valitusoikeus toteuttamisluvasta.

Valituslupa erillisellä päätöksellä ratkaistavasta toteuttamisluvasta on 5) museoviranomaisella, jos päätös koskee valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävää suojeltua rakennuskohdetta. Helsingin kaupunginmuseon/ alueellisen vastuumuseon huoli kohdentuu etenkin paikallisesti merkittäviin kohteisiin, joiden säilymistä lakimuutos ei turvaa. Museolaki (314/2019) edellyttää alueellisilta vastuumuseoilta kulttuuriympäristön vaalimisen edistämistä. Rakentamislaille ei saa heikentää museoviranomaisten toimintaedellytyksiä. Paikallisesti merkittävien rakennusten osalta tulee säilyttää valitusoikeus.

182 § Valitusoikeus purkamisluvasta.

Oikeuden poistaminen rajoittaa perustuslaillisia kansalaisoikeuksia kulttuuriperinnön vaalimiseen tai rakennetun ympäristön laatuun vaikuttavilta rekisteröidyiltä yhteisöiltä. Näitä oikeuksia ei tulisi muulla lainsäädännöllä heikentää. Perustuslain 2 §:n 2 momentin mukaan kansanvaltaan kuuluu yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen.

Valitusoikeuden rajaaminen heikentää yhteisöjen osallisuutta omaan ympäristöönsä vaikuttavissa asioissa, samoin kulttuuriset näkökulmat rakentamisessa heikkenevät. Eduskunnan hyväksymä Faron puiteyleissopimus tuli Suomessa voimaan 2017. Se korostaa kulttuuriperintöä yhteisenä ja arvokkaana voimavarana, kulttuuriperinnön monimuotoisuutta ja sen merkitystä kestäväen taloudellisen kehityksen resurssina. Suomi hyväksyi Davosin julistuksen 2021. Julistuksella halutaan edistää ja lisätä kiinnostusta hyvää rakennuskulttuuria kohtaan sekä vahvistaa kulttuurisia näkökulmia rakentamisessa ja ympäristön suunnittelussa talouden ja tekniikan rinnalla. Rakentamislain säädöksiin tulisi Helsingin kaupunginmuseon / Keski-Uudenmaan alueellisen vastuumuseon näkemyksen mukaan olla linjassa paitsi perustuslain, mutta myös kansainvälisten sopimusten kanssa, joihin Suomi on sitoutunut.

Lisätiedot

Sari Saresto, kulttuuriympäristöpäällikkö, puhelin: 09 310 36483
sari.saresto(a)hel.fi



Helsingin kaupunki
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö

Lausunto

5 (5)

01.03.2024

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.